

tem nastopom je bil podpisan propad vseh naših gospodarskih težinj. Magjari, katerim ni mar za to, če na njihovo korist ves svet propade, delali so na to in so danes že dosegli, da ves vhodni prevoz ne gre preko Avstrije, ampak skozi Ogersko svojo pot.

Po tej enostranski kupčijski politiki je eno najprvih del novega ministra grofa Andrassya bilo to, da je Avstrija Turčiji odpovedala pogodbo 1870. leta s tem dostavkom, da se železnica iz Karlovca do Novoga na noben način delala ne bode, ampak da se mora novi priklep Rumelskih železnic skozi Ogersko, a ne skozi Avstrijo iskati.

Pri vsakoršni drugi vladi — le pri Turčiji ne — bilo bi kaj tacega hude nasledke imelo, in ko bi se bila tisti čas Turčija le malo močnejšo čutila, kakor je v resnici bila, bil bi ta Avstrijski prelom pogodbe „casus belli“ (sprožek vojske); al Turčija leži že celo stoletje politično in finančno na smrtni postelji, in tako je prišlo, da je tudi to Avstrijsko kľofuto za njen „kišmet“ vzela. Kar naravnost in brez vseh ovinkov je podvzetniku baronu Hiršu rekla, da sedaj, ko se je Avstrija železniškemu prikľepu Noviškemu odpovedala, se tudi ona dovršenju trase od Novi Banjeluke preko Mitrovice do Soluna odpové. Na ta način je bil baron Hirš prisiljen z vsem svojim železniškim delom nehati, in gotovo je opravičeno, če on sedaj od Turčije 25 milijonov odškodovanja zahteva. — Pravda za te milijone še sedaj teče; Turčija se sklicuje na Avstrijo, da je ta, a ne ona pogodbo 1870. leta prelomila in da od nje zahteva odškodnino za barona Hirša. — Izid te pravde ni še gotov; morebiti da bo Avstrija za Ogersko sebičnost in politiko grofa Andrassya one milijone plačala. Pa kaj to Magjare briga; vsaj oni gotovo ne bodo plačali. (Kon. prih.)

Solske stvari.

Učiteljski zbori v Ljubljani.

(Dalje.)

„Slovenskemu učiteljskemu društvu“, katero je po vdovskem zborovalo, je prvosednik vrli Studenški nadučitelj gosp. Fr. Govekar. Tudi on je pričel sejo s krepkim ogovorom, katerega, menimo, bodo lahko brali v „Uč. Tovarišu“ vsi oni, ki jim je kaj mar za naše narodne učitelje in njihovo delovanje. Jedro tega govora bilo je: ljubezen do države, cerkve in domovine, za kar naj delujejo učitelji vselej in po vseh močeh.

Potem je govoril tajnik, naš gosp. Matej Močnik o delovanju društva. Povedal je, da je imel odbor to leto le eno sejo, in se potožil, da društvo ni moglo veliko v prid učiteljstvu in šolstvu storiti, ker žalibog ima premalo zvestih tovarišev. Nekoliko se je pa vendar-le delalo. Tako, na pr., je jako marljivi gosp. F. Stegnar izdal zbirko mičnih šolskih pesem z napevi vred, po katerih so učitelji in mladina z veseljem segli. Vredil je dalje ta gospod prav lepo društveno bukvarnico, katera je veliko vredna, in se še vedno narašča. Ker ima zdaj vsak šolski okraj svojo lastno knjigarno — dejal je dalje gosp. Močnik — se sicer ona „učit. društva“ lože pogreša, spodbuja pa vendar nazoče, naj je ne prezrejo, ker hrani ona mnogo znamenitih knjig, kakoršnih se ne najde povsod. Knjigarna je v rokah gosp. Stegnarja, ki rad vsakemu postreže, kdor kaj brati želi. Povedal je konečno gosp. govornik, da društvo, ker je pri lanskem zborovanju obravnavalo zaradi novih beril, letos o didaktiki ni stavilo nobene točke na

dnevni red, in zlasti tudi zato ne, ker je deželna učiteljska konferencija o tem dobro delovala.

dobrót §. 71. in §. 79. v ljudsko-učilniškem zakonu z 29. aprila 1873. leta, št. 22. 2) Prisposodobno postopanje bodi tudi s tistimi, iz poprejšnje dōbe v učilniški službi delajočimi učiteljskimi pomočniki, katerih ni zadela dobrota, da bi pozneje bili za trdno v službo postavljeni; a vendar bodi pri njih ta razloček, da se jim v podstavo milostivne pokojnine dovoli samo po 200 do po 300 gold. dejansko-službenega prejemka na leta.

Gosp. blagajnik Iv. Tomšič poročal je potem o stanu društvenega premoženja. Povedal je, da finance njegove niso sijajne, a blagajnica vendar ni prazna. Društvo je imelo zaradi doplačevanja naročenega „Conversations-Lexikon-a“ in zaradi vezanja knjig precejšnih stroškov; vendar se je to vse poravnalo in poplačalo, in še je ostalo gotovine 22 gold. 93 kr. Izrekel je gosp. poročevalec o tej priliki upravičeno željo, naj bi društvu kaj več udov pristopilo. — Gosp. Nik. Stanonik se potoži, da se pri mnogih naših učiteljih „kri vodeni“, kar je dovolj žalostno. On „strahopetnosti“ pripisuje to žalno okoliščino, ter tudi izreka željo, naj bi se učitelji zdramili in zopet v bolj obilnem številu oklenili se slovenskega (vsaj domačega) „učit. društva“. — Tudi g. Matej Močnik potoži se zaradi bojazljivosti nekaterih učiteljev, pravi pa vendar nekako zaupno: „če nas je tudi le malo, smo pa vendar le, iakar nas je, ne bojmo se!“ Dobro! — Gosp. Andrej Praprotnik meni in trdi, da narodna zavest pri mnogih učiteljih vendar še ni opešala; le spodbude manjka. Spodbudujmo mlade tovariše k značajnosti, spolnujmo pa tudi vestno svoje dolžnosti. Kdor to stori, in se zraven drži postave, mu ne more nihče škodovati. Bodimo zmerni, za narodno šolo vneti, občinam pravic ne odtegujmo, in navdaja naj nas vsikdar pogum! (Dal. prih.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

V 9. seji se je cestnemu okraju Radeškemu privolilo 15% priklade, okraju Kočevskemu 20%, okraju Trebanjskemu 15% za leto 1879., davčnim občinam Čatež, Cerina in Globočica pa 29% priklade. — V imenu finančnega odseka je baron Apfaltrern poročal o prošnji usmiljenih sester za podporo dekliški sirotnici v Ljubljani ter predlagal, naj deželni odbor se pogaja z usmiljenimi sestrami, z mestnim zastopom Ljubljanskim in z deželno vlado zastran pravil za sirotnico, oziroma zastran ustanovitve 20 ustanov (štipendij) iz deželnega sirotinskega zaklada: predlog je obveljal. Dr. Poklukar je pri tej priliki nasvetoval, naj se tej sirotnici za stavbo privoli 1000 gld., kar pa nasprotna stranka ni hotela sprejeti. — Učitelju Mateju Mraku se dovoli 300 gold. letne pokojnine začeni od meseca septembra l. 1878. — Potem je Dežman poročal v imenu finančnega odseka gledé pokojnine učiteljev, vsled tega sta obveljala sledeča dva odsekova predloga: 1) Kar se tiče tistih učiteljev, kateri so po dobroti, ki jo daje c. kr. ukóvnega ministerstva razpis s 4. januarija 1877. leta, št. 17084, uže izprejeti v stalno službo, se deželni odbor pooblasti, da ta čas, kedar gredó v pokoj ali se njih posmrtnim svojcem določajo preskrbnine, on sme z dogovorom c. kr. deželnega učilniškega sveta postopati tako, da jim službeni čas všteta od tedaj, od kar so dovršili preskušnje za podučitelja, ter da odpravam (Abfertigungen) in učiteljskim ter njih vdov pokojninam in dologam za odgojo v podstavo deva po 350 do po 400 gold. dejansko-službenega prejemka na leto, pri čemer naj jim ne naklanja

Prošnja deželnih uradniških slug za zboljšanje plač se ni uslišala, tudi ne prošnja vdove Marije Smukavceve za povikšanje pokojnine. — Prošnja občine Hoteške gledé všolanja Gornjega Loga v Hoteč se je izročila deželnemu šolskemu svetu v rešitev. — Podpornemu društvu slavjanskih vseučiliščnikov v Gradcu se 100 gold., podpornemu društvu Novomeških dijakov 200 gold. podpore dovoli. — Prošnja društva modroslovcev na Dunaji za podporo se ne vsliši, isto tako ne prošnja gosp. P. Skale-ta za živinozdravniško štipendijo svojemu sinu. — Zdravniku Francu Ipavcu se za zdravniška opravila v Novomeški bolnici dovoli 100 gld. nagrade. — Učitelju Francu Piberniku se 150 gold. pokojnine na leto dovoli pričenši od 1. oktobra t. l.

Dr. Vošnjak v imenu finančnega odseka nasvetuje, naj se podobčinama Št. Peter in Trnje za nov most čez Pivko dovoli 200 gold. podpore, kar obvelja. Prošnja županstva v Veliki Račni zastran povodenj v ondotni občini se izroči deželnemu odboru v rešitev.

V 10. seji je poslanec Klun z narodnimi tovariši vred zarad konfiskacije 110. lista „Slovenca“, ki je površno posnel le nekoliko onega, kar se je o Litijskem glavarji vitezu Vestenecku in o njegovi Velikogaberski šoli v deželnem zboru obširno razkladalo, stavil na gospoda c. kr. deželnega predsednika viteza Kalino sledečo interpelacijo:

1. Kako se vjema z načeli konstitucionalne države, da se slovenskim listom ne dopušča presojevanje postopanje ces. uradnikov in služabnikov, čeravno jim podaja postava vsa sredstva braniti se nerresničnih napadov?

2. Je li res prišel tako poostren ukaz gledé postopanja pri konfiskacijah, da se ima vsaki pot zapečatiti celi časnik, tedaj tudi nezaseženi članki, in bi li ne blagovolil povedati, kedaj, zakaj in od kod je prišel ta ukaz, in kako se to vjema s tiskovno svobodo?

Poslanec Pfeifer z narodnimi tovariši interpelira deželnega predsednika zastran neprenehanih eksekutivnih dražeb na Dolenskem, navaja raznovrstne slučaje ter stavi končno sledeča vprašanja:

1. ima vlada vednost o tu navedenih žalostnih razmerah, in ali hoče v vinskih krajih mobilarno eksekucijo zavoljo zaostalih davščin takoj ustaviti, ter davke iztirjati še le meseca novembra in decembra, ko bo že vinska letina spravljena? — 2. Ali hoče vlada v krajih, kateri so vsled večletnih slabih letin, povodenj in drugih elementarnih neugod zlasti na Dolenjskem in Notranjskem v resnici obzira vredni, zaostale davke odpisati? 3. Ali hoče vlada eksekutu, kateri je dolžni davek plačal ter povrnil erarju gotove stroške — v ozira vrednem slučaju druge stroške (deservite in idealne koleke) prizanesti, če tudi ni zato posebne prošnje vložil? in 4. ali hoče vlada svojo resno pozornost obrniti na to od leta do leta huje rastočo revščino kmetijstva po vsi deželi, in iskati sredstev, da kmetijstvo popolnem ne propade?

Gospod deželni predsednik je obljubil odgovor na obojno vprašanje.

Poročevalec Ledenig je poročal v imenu poverilnega odseka o volitvi deželnih poslancev V. Dollhafa in P. Pakiža. Debate so se vdeležili dr. Poklukar in Klun, ki pa je brez vspeha predlagal, naj se stvar še enkrat pretresa v odseku, potem c. k. deželni predsednik vitez Kalina in poslanec Svetec. Konečno je bila volitev obeh poslancev potrjena. Obširnejše o tej obravnavi poročamo pozneje po stenografičnih zapisnikih.

Vitez Langer poročal je v imenu istega odseka o volitvi deželnega poslanca dr. E. Deu-a v Postojni. Debate so se vdeležili dr. Poklukar, dr. Zarnik, Svetec, vitez Vesteneck. Volitev se ve da je bila

po zborovi večini potrjena. Tudi o tej volitvi govorimo obširneje pozneje; za danes le toliko, da je nasprotna stranka pri obeh teh obravnavah po baronu Apfaltrernu predlagala in tudi sprejela konec debate, to je, konec besedi; kar je pač očiten dokaz nemškemu pregovoru: „den schuldigen Mann geht das Grausen an!“

Potem se je potrdil proračun vino- in sadjerejske šole na Slapu za leto 1879. s potrebščino 6396 gold. 79 kr., z zakladom 4700 gold., tedaj s primanjkljem 1696 gold. 79 kr., ki se ima pokriti iz deželno-kulturnega zaklada. — Dalje se je potrdil proračun deželno-kulturnega zaklada za leto 1879 (potrebščina 1796 gold. 79 kr., dohodki 966 gold. 79 kr., primanjkljej 830 gold.), ki je pokriti iz deželnega zaklada. — Potrdil se je tudi proračun norišno-stabenega zaklada za leta 1879. (potrebščina 3124 gld. 60 kr., zaklada 676 gold., primanjkljej 2448 gold. 60 krajc.), ki je pokriti iz deželnega zaklada; ob enem je bilo sklenjeno, da upravni uradniki bolnišnice posestvo norišnice v Studencu smejo nadzorovati le o prilikah drugih upravnih opravil, zadevajočih podružnico na Studencu in to z dostavkom, da zaračunovanje njihovih diët ni pripuščeno. — Potem se je potrdil računski sklep norišno-stabenega zaklada za leto 1877.; in proračun gledišnega zaklada za leto 1879. (potrebščina 3245 gold. 49 kr., zaklada 3247 gold., presežek 1 gold. 51 kr.). Pri tej priliki je dr. Vošnjak predlagal, naj se dramatičnemu društvu kakor dosedaj dovoli 2400 gold. podpore, al poslanca dr. pl. Schrey in Dežman sta na vso moč spodbijala ta predlog, in njuna nasprotna stranka je privolila le 1000 gold. — Občini Radovici se je dovolila po 50% priklada za leti 1878. in 1879. — Prošnja diurnista Friderika Drenika za spregled studij se izroči deželnemu odboru v določbo. — Posl. Pfeifer je poročal v imenu finančnega odseka o prošnji okrajnih ranocelnikov gledé priprežnine ter predlagal, naj se jim pričenši od leta 1879., kedar potujejo zastran cepljenja kóz, privoljuje pol priprege z dostavkom, da se ne sme zaračunati nobena posebna vožnina za matere in tudi ne stroški za mazilo ali popravo vozá; ob enem ima deželni odbor paziti na to, da se za hrano materam predcepljenih otrók praviloma na dan ne sme več ko 1 gold. 5 kr. zaračuna, v posebnih slučajih pa ne več ko 2 gold. na dan.

Deželni zbor Goriški.

Mož-beseda moram biti; zato naj posnamem izmed obravnav našega zbora to, kar sega čez meje zgolj lokalne pomembe.

Prišel sem v 39. listu „Novic“ (od 25. sept. t. l.) do 5. seje (21. sept.). — 6. seja (27. sept.) Potrdil se je preudarek deželnega zavoda za gluho-neme (poročevalec dr. Tonkli). Dovolilo se je marsikaj poprav in novih naprav. — Primanjkljej znaša čez 12.000 gold., katerih $\frac{2}{5}$ ima založiti Goriška dežela, $\frac{2}{5}$ pa Istra. — Sklenil je dalje zbor v tej seji podati ministerstvenemu svetu peticijo, da bi se znane pre-naredbe gledé uka deželnih jezikov v tukajšnjih srednjih šolah in pa preuravnava c. k. vadnice ne izvršila. — 7. seja (28. sept.). Poslanec vitez Vilh. Ritter je sprožil nasvet, naj bi zbor izjavil svojo lojalnost nasproti demonstracijam v italijanskem zmislju. Deželni glavar dr. Pajer je imel na to jako zanimiv govor, polen izrazov zvestobe do cesarske hiše in avstrijske države, in je h koncu povabil poslance, naj bi mu v istem zmislju pritrdili, kar se je tudi zgodilo. — 8. seja (4. okt.) Dr. Deperis je podal nasvet zadevajoč pre-naredbo postave zastran vojaške službe. Vse 3 točke tega nasveta so sprejete edino-

glasno. — Poslanec Dottori je naznanil predlog zadevajoč četvero resolucij; te so: Reserva naj se (iz Bosne) zdajci nazaj pokliče; nove določbe zastran pobiranja davkov naj se prenaredé; nekateri zborovi sklepi iz prejšnjih sejnih dôb naj se zopet predložijo (med temi sta ta dva: deželno šolsko svetovalstvo naj se dopolni in naj ima svoj sedež v Gorici; šolske počitnice naj bodo meseca septembra in oktobra.) Dotične peticije ima napraviti in odposlati deželni odbor. — Dnevni red (poročevalec Del-Torre): Prošnja Goriškega mesta in občin okraja Gradiščanskega, da bi se poduk v ljudskih in srednjih šolah vjemal s členom 19. ustave od 21. dec. 1867. izroči se deželnemu odboru z naročilom, da jo vis. vladi predloži z uno peticijo, ki je bila v tej isti zadevi sprejeta 27. septembra. — Cesta po Nediški doli od Kobarida proti italijanski meji se izreče za skladovno. — Dolga in živa debata je bila o postavi zastran čbelarstva (poroč. Winkler), katera se drži srednje poti med zahtevanjem Pagliaruzzi evem, po čigar menjenji načrt postave čbelorejo preveč omejuje, in zahtevanjem laških poslancev (sosebno Del-Torre-a), kateremu je postava še preveč ugodna čbelarjem in nevarna poljedelcem v ravnini. V naslednji seji je bil načrt Winklerjev — oziroma — pravnega odseka odobren. (Dnevni red se ni mogel ves obravnavati, ker je bilo že pozno.)

Naši dopisi.

Iz Rusije 13. okt. — 7. — (Konec.) Turkov je v našem mestu bivalo 4600. Razen 300 mož so že vse odpravili v Turčijo.

Iz Batuma pišejo, da desinfekcija mesta bo stala 100.000 rubljev. Enake stroške ima Rusija tudi v Karsu, Ardayanu in drugih pridobljenih Turških mestih, katere je treba osnažiti, predno je mogoče v njih naseliti se.

Rusko časopisje je o Avstriji malo govorilo, dokler delo v Bosni ni šlo prav izpod rok. Ko so pa Avstrijske zmage nad mahomedanskimi „puntarji“ stresle podloge Avstrijske države, tako, da je Avstrija brez ministrov, so Rusi začeli tudi o Avstriji pisati, vendar ne s takim napuhnjnim zloradstvom, s kakoršnim so Avstro nemški in Magjarski časopisi pred letom pisali o Rusiji.

Avstrijskim Slavjanom se Rusi čudijo, da imate tako malo energije, da se za bilko lovite, ko je čas debila se polastiti. Te dni smo čitali v enem izmed najbolj vplivajočih časopisov med drugim sledečo sodbo: „Avstrijskim Slavjanom se je začelo zdeti, da Magjarski vpliv pri Dunajskem dvoru pojema in da vojni krogi začenjajo vpljivati na politiko. V takem dozdevanju se oni nadejajo, da bo krona ocenila pokornost in neomejena čuvstva zvestobe svojih slavjanskih podložnih in jih bo tedaj upotrebila za protivovesje proti Magjarom. Koliko pravičnih povodov imajo oni, gojiti tako upanje, si mi ne upamo določevati ter prepuščamo njim samim, doseči tak vspeh, ako je le tak vspeh mogoč, ali pa zopet se britko prepričati, da jim je upanje po vodi splavalo.“ — Drugi členek, ki govori o današnjem položaji Avstrije, pa se končuje tako-le: „Vsa ta zmešnjava, v katero se je zamotala Avstrijska monarhija sama, kakor v mrežo, je na dvojno stran interesantna: prvič ona kaže, koliko lažnjivosti je bilo v politiki Avstrije, ko je ona od začetka do konca naše vojske s Turki se pogajala za celotnost Osmanskega cesarstva in s svojim obnašanjem ne samo kratila vspeh našega dela tako, da se je veliko krvi nepotrebno prelilo, ampak je tudi sama sebi pripravila današnje težave, katerih ne

bi imela, ako bi bila z začetka sprevidela, da ni mogoče, ob enem potezati se za celotnost Turčije in pa jemati Turčiji eno njenih najboljših provincij. Drugič pa ta stvar ima moralo za prihodnost, zakaj zdaj je lahko sprevideti, kaj prav za prav je Avstrija in koliko moči ima ona kot velika država. Zanimivo je, da Berolinsko časopisje, katero je ob Avstriji rado s spoštovanjem govorilo, zdaj misli, da od današnje Avstrijske krize odvisi vsa veljava Avstrije kot velike države. V tretjem članku smo čitali, kako po „očetovsko“ iz Berolina svaré in podučnjejo Avstrijo, da naj se ne dá Čehom ogoljufati, in da bi Avstrija stala na trdnjih nogah, ko bi ne bili sovražniki Avstrije spodkopali Českih „fundamentalnih člankov“ in ž njimi vred Hohenwarta.

Iz Rusije. — Iz poročil tukajšnjih časnikov se razvidi, da se je Rusija odpovedala Julijanskemu koledarju, v katerem so celih 12 dni zadej po našem številjenju časa ali po Gregorijanskem koledarju. Ta prememba, po kateri se Rusi zenačijo z našim katoliškim koledarjem, bode se že upeljala 1. dne januarija 1879.

Iz Livna v Bosni 15. okt. (*Pismo slovenskega častnika Kuhnovega polka.*) Gotovo ste že več pisem prejeli iz Bosne, toraj to, kar Vam tu pišem, ne bo sicer čisto novo za Vas: vendar bo morda komu vstreženo s kratkim popisom vsega, kar je naš polk doživel prestopivši Savo do Livna, kjer smo zdaj in bomo menda tudi ostali čez zimo.

Ob Stari Gradiški smo prestopili Savo 29. julija in marširali brez napadov do „hana“ (pristave, gostilnice) Čadjavica. „Han“ se imenuje namreč tukaj vsako ob cesti stoječe poslopje, ki je tudi gostilnica — posebno za kristijane; podoba pa ima kake kranjske bajte. Ponoči med 4. in 5. avgustom so začeli pa že streljati na naše sprednje straže; zdaj smo vedeli, da bo drugi dan pokanje. Drugi dan sem bil z batalijonom spredej in ravno moja kompanija prva na maršu. Dobro uro hodá smo zadeli ob sovražnika. Naša godba zaigra cesarjevo, fantje zaupijejo živijo, iz kanon pa prve krogle oškropé turške vstajnike; teh se turčini tako zbojé, da se brž na vse kraje razkropé. Prej pa so bili poslali nam veliko svinca iz pušek, ki pa nam ni veliko škodoval, ker so slabo merili in streljali tje v en dan. Krog mene in nad mano je frčalo več krogel, pa me ni zadela nobena. Tu sem bil prvičkrat v ognju.

Tretji dan, to je, 7. avgusta, je bila bitva pri Jajci. Turkov je bilo 6000 do 7000 dobro vtrjenih in zakopanib, nas pa komaj 4000; a vstrašili se nismo, „le naprej, nazaj ne!“ kriči vse in tako primemo sovražnika ob devetih zjutraj. Razprostremo se na blizo 3000 korakov, 4 kanone začno grometi in tudi pok iz naših pušk traja neprenehoma do pol sedmih zvečer. Turški ustajniki, katerim se je bilo pridružilo tudi 300 rednih Turških vojakov, so nas hoteli zajeti od strani in zapoditi nas v jezero poleg Jajca. To smo zazpazili in moj (prvi) pol-batalijon mora naprej. Prijeli smo sovražnika od strani in kmalu je tekel, kar je mogel. Pobili smo jih 350, ranjenih pa našli čez 600; veliko pa so jih bili Turki seboj vzeli. Naših je bilo 20 mrtvih, 165 pa ranjenih. Kranjski fantje so se bili kakor levi, kakor nekdanji Špartanci; pogosto se je čulo: „rajše sem mrtev, ko da se umaknem.“ Res, veselje je takim junakom biti poveljnik. Naš poveljnik, vojvoda Würtemberg, je rekel: „Sedemnajstemu pešpolku se imam zahvaliti, da nam ni bilo treba plavati po jezeru in piti ga.“ Prav ima Koseski s svojim: „Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovenca ne gane“, jaz bi pristavil temu le: „hrabrost, srčnost in stanovitnost so pri njem domá“. — Jajce je bilo kmalu naše, jaz sem